

завдань виокремлюємо: принцип урахування особливостей рідної мови; принцип мінімізації мовного матеріалу, компресії та декомпресії; принцип занурення в мовне середовище; принцип комунікативної спрямованості; принцип оптимального співвідношення між мовними, умовно-мовленнєвими і мовленнєвими вправами; принцип поетапності й комплексного підходу до формування мовленнєвих умінь. Також у ході дослідження нами проаналізовано основні методи та прийоми формування комунікативних умінь учнів на уроках української мови як державної, а також їх класифікації, уточнено їх зміст.

Крім того, нами розроблено систему вправ і завдань для формування в учнів 1–4 класів усного мовлення на уроках української мови в ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин, здійснено експериментальну перевірку її та зроблено висновки, що використання зазначеної системи вправ і завдань в освітньому процесі сприятиме формуванню й розвитку вмінь учнів, необхідних і достатніх для слухання та розуміння текстів, складання усних монологічних і діалогічних висловлювань у різних ситуаціях і сферах спілкування, умінь правильно вимовляти звуки української мови відповідно до загальноприйнятих орфоепічних норм, доцільно використовувати мовні засоби залежно від сфери та ситуації спілкування.

Апробація результатів дослідження відбувалася шляхом оприлюднення на наукових конференціях міжнародного, всеукраїнського й регіонального рівнів, семінарах, круглих столах та інших масових заходах і публікації в статтях і тезах у фахових наукових виданнях.

Передбачаємо, що результати дослідження матимуть основоположне значення для підвищення рівня усного мовлення в учнів 1–4 класів на уроках української мови в ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин.

ОСОБЛИВОСТІ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ 3-4 КЛАСІВ ЗЗСО З НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

Л.М. Шевчук, кандидат пед. наук, старший науковий співробітник

Вільне володіння українською мовою як державною є необхідним для усіх громадян України. Важливий аспект зазначеного – активний і пасивний словниковий запас, адже вивчення мови – це, передусім, засвоєння лексики.

У контексті дослідження визначено особливості збагачення словникового запасу з української мови учнів 3-4 класів ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин на засадах компетентнісного підходу. Так, підчас вивчення мов (особливо близькоспоріднених) слід враховувати явище транспозиції, що забезпечує економію часу, який відведено для навчання, та явище інтерференції, – для запобігання помилок.

Для засвоєння учнями слів, з'ясування їх смислових відтінків варто застосовувати переклад. Зокрема, ознайомлення із новими словами можливе завдяки однослівному перекладу, поясненню значення слова рідною мовою (коротка розповідь

учителя, за необхідності, «перетікає» у бесіду), читання або сприймання на слух визначень, запропонованих рідною мовою.

Ще один із способів ознайомлення з новими словами – дати учневі можливість зрозуміти значення слова завдяки дібраному учителем словосполученню (або словосполученням), реченню (або реченням), тексту (або його уривка) українською мовою.

Разом з тим, завдання стане простішим, якщо як підказку використати матеріали рідною мовою. По-перше, це читання тексту, вміщеного у посібнику двома мовами, – українською мовою та рідною мовою (на одній розгортці – два варіанти тексту, переглянути кожен із яких учень може у будь-який момент). По-друге, ознайомлення із текстом, адаптованим за методом Іллі Франка. Спочатку школяр або школярка читає текст українською мовою, який розбитий на уривки, після кожного уривка вміщено переклад та лексичні коментарі, потім – той самий уривок тексту, але уже без підказок. Спільним для обох варіантів є те, що їх застосування дозволяє учневі зануритися у текст, не відволікаючись на користування словником. Разом з тим, завдяки тому, що слова у тексті багаторазово повторюються у різних поєднаннях, школяр без будь-яких вольових зусиль ефект поповнює свій словниковий запас.

Для збагачення словникового запасу радимо використовувати різні види перекладу: усний і письмовий, послідовний та синхронний, точний або вільний, повний або неповний (скорочений, фрагментарний) переклад.

Вибір способу семантизації залежить від вікових та індивідуальних особливостей учнів, їхньої мовної підготовки як з української мови, так із рідної мови.

Для ефективного забезпечення збагачення словникового запасу з української мови учнів на засадах компетентнісного підходу важливо, щоб якнайбільше слів поповнювало саме активний словник. Досягнення такого результату можливе завдяки виконанню різноманітних та різнорівневих завдань, застосуванню різних форм навчальної діяльності, методів і засобів навчання. Зазначені аспекти враховані під час розроблення методики збагачення словникового запасу з української мови учнів 3-4 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин.

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ УСНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ШКІЛ З НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

І. Л. Липчевська, науковий співробітник

Формування усного мовлення (усної комунікації) є одним з ключових аспектів компетентнісного підходу до навчання української мови у початковій освіті. Він набуває особливої значущості у школах з навчанням мовами національних меншин, адже у такому випадку українськомовна комунікація потребує специфічної спрямованої діяльності вчителя.

Так, у 1 – 4 класах увага зосереджувалася на оволодінні учнями початковими вміннями та навичками усного спілкування на основі елементарної лексики та граматики, засвоєнню правильної вимови звуків. Методи навчання добирали з